

DOI: <https://doi.org/10.47960/2303-7431.19.32.2024.104>

UDK: 94(33):22

323.1(569.4)

22.08

Pregledni članak

Primljeno: 18. V. 2024.

Prihvaćeno: 14. X. 2024.

TOMISLAV A. LUNIĆ – SLOBODAN M. PENEZIĆ

Univerzitet u Beogradu, Fakultet bezbednosti – Univerzitet „Union

– Nikola Tesla“ Begorad; Institut društvenih nauka u Beogradu

lunictomislav@gmail.com – slobodan.penezic@fzs.edu.rs

IZRAELSKO-PALESTINSKI SUKOB: ČIJA JE SVETA ZEMLJA?¹

Sažetak

Pitanje pripadnosti Svete zemlje jedno je od najkompleksnijih i najsvetobuhvatnijih pitanja današnjice i stoga predstavlja predmet rada koji je pred nama. Mnoštvo važnih trenutaka u povijesti čovječanstva, ali i ljudskih tragedija, obilježilo je taj mali i gusto naseljeni dio planeta. Oni skupa, uz aktualni trenutak i događanja na tome prostoru, predstavljaju i motiv za nastanak ovoga teksta. U prvome dijelu ukazujemo na duhovnu prizmu apsolutnih vrijednosti izabranoga Božjega naroda i svijeta islama Dar al-Islama. Dalje se oslanjamo na povijest izraelsko-palestinskih odnosa, koja se temelji na stoljetnoj borbi i krvavim obračunima, jer ni jedna strana nije spremna odreći se dijela teritorija za koji smatraju da im pripada. U drugome dijelu rada fokus je na trenutačnoj stvarnosti

¹ Kronologija aktualnih događanja na prostoru Svete zemlje i pripadajući opisi i zaključci, koji su ovdje navedeni, vremenski su uokvireni terminom završetkom pisanja ovoga teksta, tj. krajem veljače 2024. godine, i stoga oni sadrže do tada poznate informacije i interpretacije, odnosno činjenično i vrijednosno omeđeni su ovim razdobljem i događanjima.

koju je potaknuo 7. listopada 2023. godine kada je iz pojasa Gaze radikalna grupa Hamas izvršila raketni napad na Izrael. Odgovor Izraela bio je žestok i uslijedilo je novo složeno poglavlje odnosa na ovim prostorima, ali i širih međunarodnih aktivnosti koje za zajednički sadržaj imaju i novi strah od izbijanja sukoba globalnih razmjera. U radu smo koristili metode analize sadržaja, kronologije i komparacije dobivenih rezultata istraživanja. Na kraju smo nastojali dati što objektivniju ocjenu konflikta i složenih uzročnosti koje utječu na širi kontekst u kojima se oni događaju i dalje tumače, utječući na aktivnosti i ostalih važnih aktera u globalnoj društveno-političkoj areni.

Ključne riječi: Sveta zemlja; Erec Izrael; Palestina; arapsko-izraelski sukob; palestinsko-izraelski sukob

Uvodna razmatranja

Sukob Židova i Palestinaca sveobuhvatan je problem Bliskoga istoka obojen povijesnom, vjerskom, političkom i etničkom dimenzijom te ga možemo promatrati kroz širi kontekst arapsko-izraelskoga sukoba².

Kao da čitavim Izraelom odjekuje jeka začetka monoteizma, feudalizma, kolonijalizma, zakulisnih borbi velikih sila za komad zemlje koju i Židovi i muslimani nazivaju svetom. Cilj istraživanja teksta koji je pred nama jest ukazivanje na postojanje političkih, odnosno prvenstveno širih društvenih obrazaca ponašanja u palestinsko-izraelskim odnosima koji se oslanjaju na kanonske i povijesne izvore, a posebno na otkrivanje onih njihovih dijelova u kojima postoji korelacija između religijskoga i političkoga. Njihova isprepletenost, pa i fuzija, čini teologiju neizbježnim čimbenikom svake dublje političke analize Bliskoga istoka.

U tome smislu promatrano, ako religija³ ima političku ulogu, i to kao element dugoga trajanja, ista predstavlja okidač i raspirivač već utemeljenih razlika, uključujući i aktualne suprotnosti koje dodatno opterećuju odnos.

² Preciznije, radi se o sukobu Izraela i Palestinske samouprave koja nije međunarodno priznata država, ali je politički i geografski konstitutivan dio Bliskoga istoka te se u regionalnim taksonomijama najčešće koriste termini Palestinska samouprava, Zapadna obala i Pojas Gaze.

³ Samuel Phillips Huntington tvrdi da je religija najvažnija razlika između civilizacija (Huntington 1993, 25).

Kraj 19. i početak 20. stoljeća donosi i neke novine u odnosu. Kod Židova sve više prevladava metafizička perspektiva osvojenoga prostora koji se ne smije ispustiti iz vida i koja kao dio Božje baštine treba ostati u posjedu Izraelaca. S druge strane, Arapi nakon neočekivanoga poraza u šestodnevnome ratu 1967. godine odlučuju mijenjati strategiju. Prelazi se s koncepta potpuna vojnog uništenja na postupno slabljenje Izraela, gdje u arenu arapsko-izraelskoga sukoba ulaze i brojni nedržavni akteri kao što su Palestinska oslobodilačka organizacija, Muslimansko bratstvo, Hamas i dr. Kulminaciju ovakvih namjera predstavlja 7. listopada 2023. godine i krvavi napad Hamasa na izraelski teritorij. Izrael objavljuje rat Hamasu, pojas Gaze preko noći postaje poligon totalna razaranja uz opasnost od izbijanja rata daleko širih razmjera.

Sveta zemlja

Čija je Sveta zemlja⁴? Tko polaže pravo na nju? To su neka od najsloženijih pitanja današnjice. Duboki su i nadasve višeslojni motivi koji su u duhovnome smislu pokretali obje strane u sukobu. Duhovna prizma sukoba isključiva je, beskompromisna, utemeljena na dihotomiji dobra i zla, odnosno crnoga i bijeloga. Ciljevi suprotstavljenih strana suprotni su, nepomirljivi, ali se i razlikuju u odnosu na kršćanstvo i podjele unutar kršćanstva. Ni židovstvo ni islam ne oslanjaju se prvenstveno na dogme vjere, nego na povijesne događaje u kojima je glavni akter Bog. Zato primarni sadržatelj njihovih promišljanja i objekt polemike nisu nijanse dogmi, nego tumačenje povijesnih zbivanja (sporovi unutar kršćanstva su, prije svega, dogmatske prirode: krivovjerje nestorijanstva unutar jedinstvene kršćanske crkve, filiockve i Veliki raskol⁵, Luteranska soteriologija i borba protiv dogme kupovine papinske oprosnice itd.). Jednom riječju, teologija, filozofija i sveukupni židovski i muslimanski identitet isprepleteni su ne samo vjersko-dogmatskom literaturom, učenjima i

⁴ Termin Sveta zemlja primarno se koristi iz tzv. vjerske perspektive kako bi se geografski, ali i politički, uokvirio aktualni prostor Izraela i Palestine.

⁵ Veliki raskol ili velika šizma (grč. σχίσμα [skhisma], lat. schisma – raskol, odvajanje, cijepanje, dijeljenje) predstavlja najveći raskol u povijesti kršćanstva. Temelji se na prekidu liturgijske zajednice Pravoslavne crkve i Rimokatoličke crkve 1054. godine.

tumačenjima nego i sintezom društvenih procesa, povijesti, politike i geografije toga prostora, odnosno da bismo pronikli u srž odnosa Arapa i Židova, neophodan je i nužan multidisciplinarni pristup.⁶ U tome smislu promatrano, židovstvo i islam „više su od religije.“ Bright podvlači da se izraelska religija nije sastojala od određenih religijskih ideja ni etičkih načela, nego se temeljila na sjećanju na povijesno iskustvo koje su tumačili vjerom i na koje su odgovarali u vjeri (Bright, 2000, str. 148).

Životi patrijarha, izlazak iz Egipta i zauzimanje Obećane Zemlje su, prije svega, povijesni događaji i u njihovu povijesnost utkane su duhovne poruke. „Oni su snažno uticali ne samo na religijsku nego i na literarnu, kulturnu, ekonomsku, etnološku, političku, vojnu, državnu i svaku drugu sliku Bliskog istoka, koja se može promatrati s povijesne točke gledišta neovisno o vjeri“ (Havel, 2013, str. 94-95). „I kasnija povijest židovskoga naroda, sve do stvaranja modernoga Izraela, toliko je prepoznatljiva kao neprekinuti slijed događaja sa svrhom, da je do danas ostala jedan od izvora židovske filozofije“ (Kotel, 2004, str. 593-595). Iz perspektive Židova odnos nežidova s njima utvrđen je biblijskim konceptom objave i saveza. Bog daje Židovima zemlju, a oni se pokoravaju njegovoj volji, uz uspostavljanje kraljevstva Božjega na zemlji, odnosno saveza s Bogom. Židovi su izabrani narod, njima se Bog obratio, a sva su druga učenja krivovjerje. Sveto pismo u tome smislu zabranjuje ugnjetavanje stranaca i zahtijeva pravedno i pravično postupanje prema njima. To je osnovna poruka i objava Biblije. S druge strane, polovina 20. stoljeća i krvavi sukobi s Arapima donose i neke promjene, odnosno „preobrazbu religijskog Cionizma iz kozmopolitskog mesijanstva u mesijanizam prožet nacionalnim militarizmom“ (Havel, 2013, str. 18). Dolazi do promjene diskursa, gdje sve više prevladava metafizička perspektiva osvojenoga prostora koji se ne smije ispustiti i koji kao dio Božje baštine treba ostati u posjedu Židova.

⁶ Miroljub Jevtić navodi da je spor oko Palestine počeo kao vjerski sukob Židova i Arapa. U vrijeme ponovnoga dolaska Židova u Svetu zemlju o njima se teško moglo govoriti kao nacionalnoj grupi, jer su Židovi dolazili iz različitih krajeva svijeta. Kasnije je sukob dobio i nacionalnu, tj. etničku dimenziju (Jevtić 1989, 331-332).

Za islam⁷ je, pak, najvažnija rana povijest zapisana u kanonskim izvorima. Temelji se na kontinuiranu širenju na još neosvojenu teritoriju Dar al-harb. Peters podvlači da je potvrda islamske vjere u njegovoj golemoj i zapanjujućoj inicijalnoj ekspanziji kroz vojno i političko širenje (Peters, 1991, str. 298). Ta ekspanzija blisko je povezana s konceptom svetoga rata, džihada⁸ (Havel, 2013, str. 104). „S muslimanske tačke gledišta, taj rat je jedino moguće stanje između muslimana i nemuslimana pa ne mora ni da bude objavljen“ (Sharon, 2007, str. 62). „Džihad je Božije pravo i kao takav mora ukinuti svaki pojedinačni pakt, zato što Bog ima pravo da čitav svet sledi njegov zakon“ (Gardet, 1969, str. 95). Miroljub Jevtić navodi da džihad u kuranskoj smislu nije isključivo rat nego „sistem svih akcija i postupaka na individualnom i kolektivnom planu koji muslimani čine u cilju jačanja islamske religije i širenja zajednice vernika“ (Jevtić, 1989, str. 10). Još izvorna Muhamedova djela i kasnija kuranska egzegeza ukazuju na to da je židovska vlast na bilo kome dijelu Dar al-islama svetogrđe. Taj stav posebno je naglašen u vrijeme jeruzalemskoga muftije Hajja Amina al-Husaynija čiji je politički program bio utemeljen na antisemitizmu.⁹ Bit je u tome da se muslimanska vlast mora proširiti na cijeli svijet, a najprije tamo gdje su nekada vladali muslimani, što je i slučaj s Izraelom: „Svaka zemlja gde je rečeno nema boga osim Alaha, deo je naše otadžbine. Ona je sveta i za nju se mora voditi sveti rat“ (Bizri-Bawab, 1984, str. 115). „Dakle, svaka zemlja gde se nekad vladalo u ime islama jeste islamska“ (Jevtić, 1993, str. 27).

⁷ Islam (arap.) – predanost; potiče od riječi *selam* što znači mir. Osnovni su stubovi islama: ispovijedanje vjere (šahada), redovna molitva, post za vrijeme Ramazana, milosrđe i haidž (hadžiluk). „Tumačenja islama zasnivaju se na četiri osnovna izvora. Prvi je autoritet Kurana. Drugi su Prorokove reči i dela, koje su ljudi koji su ga poznavali zapisali u obliku priča (hadis). Treći je proširenje prva dva, zasnovano na analogijama, kako bi se došlo do nekog stava o postupanju u situacijama koje se ne sreću u Kuranu ili hadisima. Poslednji je konsenzus učitelja islama o određenom pitanju“ (Sejdžmen 2006, 11).

⁸ Džihad (tur. cihad; arab. ġihād – borba, rat). Grubi prijevod bio bi stremljenje muslimana u nastojanju da slijede put k Bogu. „Svestrani napor u ime islama; sveti rat na Božjem putu; prenosno- rat za veru“ (Jevtić 1993, 231).

⁹ Muftija je tvrdio da Židovi svojim prisustvom vrijeđaju svetost islamske zemlje. Pojačao je pozive na sveti rat i istovremeno donio fetvu po kojoj svi muslimani koji prodaju zemlju Židovima postaju vjerodostupnici. Muftija je, pored već postojećih titula, izabran na čelo Vrhovnoga muslimanskog savjeta Palestine (Jevtić 1989, 90-91).

Poslužit ćemo se i kratkom kronologijom povijesnih događaja od prvih zapisa o Svetoj zemlji do proglašenja Države Izrael 1948. godine:

- 20. – 18. st. pr. n. e.: Povijest izraelskoga naroda počinje u Mezopotamiji. Drevno semitsko pleme Židovi¹⁰ miješaju se sa stanovništvom Kanaan.
- 18. – 15. st. pr. n. e.: Hebreji naseljavaju Egipat gdje će živjeti četiri stoljeća. Biblijske osobe: Avram, Jakov, Josip, Mojsije.
- 15. st. pr. n. e.: Hebreji izlaze iz Egipta.
- 14. st. pr. n. e. – 12. st. pr. n. e.: Hebreji osvajaju Kanaan¹¹ i stvara se izraelski narod. „U samoj srži Izraelova postojanja nalazi se ideja saveza između naroda i nevidljivoga Boga. Taj savez je sva plemena uobličio u jedan narod i značio je uspostavu Božijeg kraljevstva“ (Sharon, 1993: 40-41).
- 12. – 11. st. pr. n. e.: Vrijeme kraljeva Davida i Salomona. David proglašava Jeruzalem za prijestolnicu, a Salomon izgrađuje hram u Jeruzalemu.
- 6. st. pr. n. e.: Babilonci osvajaju Judeju i razaraju Jeruzalem.
- 4. – 2. st. pr. n. e.: Aleksandar Veliki osvaja taj prostor. Grčka dominacija.
- 1. st. pr. n. e.: Vladavina Rimljana i rađanje kršćanstva.
- 2. st. n. e.: 135. godine na ruševinama Jeruzalema rimski car Hadrijan podiže grad Elija Kapitolina. Judeja¹² mijenja ime u Palestina. Tada se prvi put i pojavljuje termin Palestina. Kasnije, u vrijeme križarskih ratova vraća se ime Jeruzalemu, dok Palestina zadržava ime, i to prije svega kao toponim na tome dijelu Bliskoga istoka.¹³

¹⁰ Židovi, Izraelci, Judejci.

¹¹ Kanaan (hebr. Kena'an) – povijesni naziv za područje između Sredozemnog mora s jedne strane i Mrtvog mora i Jordana s druge strane, koje su u 13. st. pr. n. e. naselili Izraelci. Taj prostor naziva se i Obećanom Zemljom, Svetom Zemljom, Izraelom, Palestinom.

¹² U Bibliji je opisan život Isusa Krista u Judeji.

¹³ Izraz Palestinac u kontekstu pripadnosti jednomu narodu, kao etnonim, prvi put upotrijebljen je šezdesetih godina 20. stoljeća. Do tada se termin Palestina koristio kao teritorijalna odrednica (kao npr. Mediteran, Sredozemlje...). Valja spomenuti i da nikada ranije nisu postojale palestinska kultura, jezik i valuta. Također je potpuno neutemeljeno miješati Filistejce s Palestincima. Filistejci nisu ni Semiti, ni Arapi, nego drevno pleme koje je nestalo negdje u 6. st. pr. n. e., u vrijeme Babilona. Vjeruje se da su ih uništili Egipćani, iako ne postoje jasni arheološki nalazi koji bi to potvrdili. Od te civilizacije nije ostalo pismo

- 4. st. n. e.: Bizant preuzima vlast i vlada Palestinom (390. – 638. godine).
 - 7. st. n. e.: 638. godine Jeruzalem osvajaju Arapi. Arapska dominacija nad Palestinom (638. – 1099. godine).
 - 11. st. n. e.: Križari osvajaju Jeruzalem. Kršćanska dominacija i prevlast (1099. – 1187. godine).
 - 12. st. n. e.: 1187. godine Arapi ponovo osvajaju Jeruzalem i vladaju Palestinom.
 - 16. – 18. st. n. e.: 1517. godine Turci osvajaju Palestinu i pripajaju je Osmanskome Carstvu.
 - 19. st.: 1897. godine nastaje cionistički pokret. Budi se ideja povratka Židova u Erec Izrael. Židovi naseljavaju Izrael, prave kibuce, razvijaju industriju i privredu te regije. Najviše bježe u Izrael zbog pogroma iz Rusije i istočnoeuropskih zemalja.
 - 20. st.:
- * 2. 11. 1917. godina: *Balfourova deklaracija* i obećanje Britanaca Židovima da će dobiti svoju zemlju.
 - * 1947. godina: UN odluka o podjeli Palestine na arapski i židovski dio.
 - * 14. 5. 1948. godine kraj je britanskoga mandata u Palestini.

Istoga dana poslije podne „cionističko rukovodstvo se sastalo u Tel Avivu, u malom muzeju umjetnosti. Pod slikom Teodora Hercla, Ben Gurion objavljuje osnivanje jevrejske države Izrael“ (Piekalkiewicz, 1979, str. 154). Tu se možemo i zaustaviti na trenutak zato što je u simboličnu smislu 1948. godina i prekretnica, odnosno trenutak kada je Izrael ušao u grupu punopravnih međunarodno priznatih subjekata u međunarodnim odnosima. Uslijedit će brojni arapsko-izraelski sukobi koji traju do današnjih dana.¹⁴

ni pisani tragovi. Arheolozi su jedino pronašli kipove, posude, razne predmete itd. Filistejci su ratovali s Izraelom u vrijeme cara Davida.

¹⁴ Za kronologiju korišteni su izvori: 1. Janeković, Dara (1982): Jošuni nasljednici – Izrael, Arapi, Palestina, Mladost, Zagreb; 2. Lapiere Dominique, Collins Larry (1977): Jeruzaleme, Jeruzaleme, Globus, Zagreb; 3. Havel, Boris (2013): Arapsko-izraelski sukob: religija, politika i povijest Svete zemlje, Naklada Ljevak, Zagreb.

Geneza uzroka sukoba Izraela i Palestine

Korijene izraelsko-palestinskoga pitanja možemo pronaći duboko u povijesti Bliskoga istoka. Kraj 19. stoljeća vezuje se za slabljenje Osman-skoga Carstva kada se budi nada za stvaranjem jedinstvene arapske države. Zbog važna geopolitičkog značaja Bliskoga istoka velike sile odlučuju da taj prostor podijele između sebe po zonama utjecaja s različitim stupnjem autonomije. Tako je mandatna uprava nad Palestinom pripala Velikoj Britaniji koja se obvezala na pomoć u stvaranju nacionalnoga doma za Židove. S druge strane, val antisemitizma koji je zapljusnuo Europu dodatno potiče ideju nastanka suverene židovske države u svijetu. Godine 1897., na inicijativu Theodora Herzla, osnovan je Cionistički pokret koji se na svome prvom zasjedanju opredijelio da mjesto osnivanja države bude biblijski Izrael.

Cionizam, dakle, razvija ideju o naseljavanju tadašnje Palestine, odnosno povratku u Erec Izrael¹⁵. Boris Havel navodi da je cionizam samo dodatno proširio pluralizam vjersko-političke židovske misli (Havel, 2013). Tadašnje britanske vlasti podržale su ideju Židova uz pokušaje da budu arbitar za smirivanje arapsko-izraelskih netrpeljivosti. *Balfour-ovom deklaracijom* od 2. studenoga 1917. godine Engleska se obvezala da će u Palestini „podignuti Jevrejima nacionalno ognjište i da istovremeno neće ništa učiniti što bi moglo povrediti građanska i religiozna prava nejevrejskih zajednica. Prihvatajući mandat, Velika Britanija postala je odgovorna ne samo za stvaranje takvih političkih, administrativnih i ekonomskih uslova koji će biti u stanju da omoguće podizanje jevrejskog ognjišta, nego istovremeno i za osiguranje građanskih i religioznih prava svih stanovnika Palestine, bez obzira na njihovu rasu i veru“ (Pal, 1939, str. 81). Židovi su počeli masovno naseljavati područje tadašnje Palestine. Od 1918. do 1931. godine broj Židova porastao je sa 100 000 na 170 000, dok se između 1931. i 1937. godine taj broj više nego udvostručio i dostigao 390 000. Uz to, Židovi su počeli masovno kupovati zemlju od Arapa investirajući u Palestinu 95 000 000 funti sterlinga (Pal, 1939, str. 78-79), iako su Arapi bili protiv židovskoga naseljavanja Palestine,

¹⁵ Eretz Yisrael (hebr.) – zemlja drevne kraljevine Izraela i Judeje (Svete Zemlje).

kao i protiv kasnijega plana o podjeli Palestine. Jednom riječju, bili su uznemireni zbog „jevrejske bujice koja se zavaljala po malom posedu“ (Pal, 1939, str. 83). Između 1948. godine i početka osamdesetih godina prošloga stoljeća u Izrael se doselilo oko 2 200 000 Židova iz 122 zemlje s raznih kontinenata (Janeković, 1982, str. 13). Od toga je oko 260 000 Židova došlo iz sjevernoafričkih zemalja: Tunisa, Maroka i Alžira (Pal, 1939, str. 83). Do 2020. godine broj doseljenika popeo se na više od 3 000 000 (prema Popisu iz 2021. godine ukupan broj stanovnika Izraela bio je 9 364 000, dok je taj broj u 2023. godini dostigao 9 656 000).¹⁶

Kronološki promatrano, od kraja Drugoga svjetskog rata, odnosno od proglašenja Države Izrael do današnjih dana izdvajamo sljedeće ratove (sukobe):

1. Arapsko-izraelski rat 1948. poslije uspostavljanja Države Izrael. Čim je Izrael proglasio nezavisnost, rat mu objavljuju Egipat, Sirija, Transjordanija, Libanon, Irak, Jemen i Saudijska Arabija.¹⁷ S jedne strane, u pitanju je bio nacionalni rat za uspostavljanje arapske države, dok je, s druge strane, to bio sveti rat protiv nevjernika radi zaštite Dar al-Islama. Izrael je za Arape bio križarska tvorevina i produžena imperijalistička ruka Zapada. „Sveti rat je proglašen kolektivnom obavezom svih muslimana, a ne samo Arapa, nastanjenih u susedstvu novostvorene države“ (Gurion, 1954). Rat je trajao devet mjeseci, a Izrael je izišao kao pobjednik, čak proširivši teritorij iz prvobitne podjele.
2. Sueski rat (1956). Nakon što je egipatski predsjednik Naser odlučio da nacionalizira Sueski kanal, Francuska i Engleska odlučuju

¹⁶ Detaljnije pogledati na mrežnoj stranici Izraelskoga centralnog biroa za statistiku: <https://www.cbs.gov.il/en/mediarelease/Pages/2022/Population-of-Israel-on-the-Even-of-2023.aspx>, pristupljeno 24. 1. 2024.

¹⁷ Poznato je da se nastanak i razvoj Izraela odvijao u specifičnim, nemirnodopskim uvjetima. Tek što je stvorena, nova država bila je oružano napadnuta. Napad je bio praćen politički i vojno jasno definiranim ciljem: novu državu treba u začetku uništiti i ne dopustiti njezin opstanak (Levkov 2014, 13). Treba spomenuti i ulogu obavještajno-sigurnosnih organizacija Izraela koje su odigrale ključnu ulogu u njegovu stvaranju: „Nećemo preterati ako kažemo da je udeo ljudi koji su se bavili obavještajno-bezbednosnim poslovima u stvaranju Izraela bio daleko veći i značajniji od uloge političara i raznih administrativaca“ (Deacon, 1980: 13).

ga napasti, i to, prije svega, iz ekonomskih razloga. Nije im bilo teško uključiti i Izrael u sukob. Izrael desantnim napadom iz zra-ka osvaja Sinaj, dok Francuska i Engleska kombiniranim zračnim desantom i napadom padobranaca iz zra-ka uspostavljaju kontrolu nad Sueskim kanalom. U sukob se uključuje međunarodna zajed-nica koja preko UN-a vrši pritisak na Izrael da se povuče sa Sinaja, dok se Francuzi i Englezi primoravaju na povlačenje iz Sueskoga kanala. Trajni mir ipak nije očuvan.¹⁸

3. Šestodnevni rat (1967). Nakon Sueskoga rata Izrael je nekoliko puta gađao ciljeve u Siriji i Jordanu. Napetosti bile su velike. Nakon što je Egipat blokirao Tiranski tjesnac, što je i Saudijska Arabija podr-žala, uslijedio je sukob. Izrael napada susjedne arapske zemlje i, za-hvaljujući jakoj obavještajnoj djelatnosti, uvježbanosti svojih grupa, čimbeniku iznenađenja i sposobnosti komande uspijeva poraziti protivnike.¹⁹ Na kraju ovoga rata Izrael je kontrolirao Pojas Gaze, Zapadnu obalu, Sinajski poluotok i Golansku visoravan.
4. Jomkipurski rat (1973). Na židovski praznik Jom kipur u listopadu 1973. godine udružene sirijske i egipatske snage napale su Izrael na dva fronta, snažno i sinkronizirano. U egipatskoj vojsci djelovali su i odredi Alžira i još nekih arapskih zemalja (Al Shawi, 1974). Pr-vobitna zbuđenost izraelske vojske prevladana je zahvaljujući ve-liku borbenom iskustvu i sposobnosti starješinskoga kadra. Smje-lom i učinkovitom akcijom izraelske snage uklinile su se između dviju egipatskih vojska koje su ostale odsječene i bez mogućnosti opskrbljivanja. Vijeće sigurnosti UN-a 22. listopada 1973. godine donosi *Rezoluciju broj 338* kojom su zaraćene strane pozvane da se zaustave na trenutačnim položajima i da primijene *Odluku 242* Vijeća sigurnosti UN-a (Jevtić 1989, 103-104). „U rezoluciji 338 prvi put se neposredno govorilo o prekidu vojnih dejstava, tj. o izlasku iz kriznog stadijuma konflikta, uz početak procesa pre-govaranja. U rezoluciji se sadrži i poziv da se hitno pristupi pri-

¹⁸ Pogledati i: Renglet, Claude (1983): *Israel face à l'islam*, Brisel.

¹⁹ Pogledati: Lughad, Abu I (1970): *The Arab-Israel confrontation on june 1967, An Arab perspectives*, Northwestern university press.

premi ženevske konferencije, koja je trebalo da reši ceo kompleks pitanja koja se odnose na sređivanje bliskoistočnog konflikta i da se ustanovi pravedan i čvrst mir u tom regionu“ (Primakov, 2006, str. 55). Nakon Jomkipurskoga rata Izrael je dodatno proširio svoj teritorij zauzimajući dio Sinaja koji je prethodno izgubio.

5. Prva intifada (1987). Palestinski ustanak protiv Izraela između 1987. i 1990. godine uključuje niz demonstracija koje su Palestinci organizirali na Zapadnoj obali i u Pojasu Gaze, i to, prije svega, zbog nezadovoljstva „izraelskom okupacijom“. Prva intifada naziva se i „ratom kamenja“ zato što su demonstranti masovno koristili kamence. Represivne mjere Izraela temeljile su se, prije svega, na masovnim deportacijama i obračunom s demonstrantima.
6. Druga intifada²⁰ (2000. – 2008). Palestinci je vide kao rat za nacionalno oslobođenje, dok je Izrael promatra kao terorističku kampanju. Obojena je brojnim samoubilačkim napadima Palestinaca i oštrom odmazdom Izraela. Mirnije razdoblje uslijedit će nakon smrti *Yassera Arafata*. Naslijedit će ga *Mahmoud Abbas*. Abas 2005. godine u Sharm el-Sheikhu sklapa primirje s Izraelom²¹, što predstavlja najozbiljniji napor za uspostavljanje mira između Židova i Palestinaca. Druga intifada službeno je završena 2008. godine kada se situacija smirila i održavala na razini mirnoga *statusa quo*.

Izraelsko-palestinski sukob „doprinosi rastu muslimanskog ekstremizma i ugrožava stabilnost Bliskog istoka u celini“ (Bžežinski 2013, 128). Sukob nužno uključuje i djelovanje mnogobrojnih nedržavnih aktera, gerilskih pokreta i organizacija: Palestinska oslobodilačka organizacija²², Muslimansko bratstvo²³, Hamas i dr.

²⁰ *Al-Aqsa Intifada*.

²¹ Premijer Izraela Ariel Sharon, nakon sastanka s palestinskim predsjednikom Mahmudom Abasom, proglasio je obustavu sukoba i svakoga nasilja.

²² Palestinska oslobodilačka organizacija osnovana je 1964. godine s ciljem stvaranja nezavisne Palestine. Nakon Šestodnevna rata kontrolu nad organizacijom preuzima Jaser Arafat (Fatah). Izrael je priznao PLO kao legitimna predstavnika Palestinaca, nakon što je PLO odbacio terorizam i priznao pravo Izraela na postojanje.

²³ Muslimansko bratstvo osnovano je 1928. godine u Egiptu, četiri godine nakon što je Mustafa Kemal Atatürk ukinuo kalifat. Njihov slogan glasi: „Kuran je naš Ustav.“ Svoju doktrinu temelje na kanonskome shvaćanju islama i percepciji svijeta koji se dijeli na Dom islama (Dar

U našem radu obratit ćemo posebnu pažnju na Hamas koji je prešao put od militantne terorističke grupe do organizacije koja je pobijedila na parlamentarnim izborima i ušla u arenu legitimnih političkih čimbenika. Hamas je osnovan u prosincu 1987. godine s ciljem uklanjanja Izraela i na prostoru Zapadne obale i Pojasa Gaze uspostavljanja islamske države. Iznikao je iz Muslimanskoga bratstva. Naziv Hamas akronim je za Harakat al-Muqawama al-Islamiy, odnosno islamski pokret otpora. U *Povelji* Hamasa iz 12. kolovoza 1988. godine možemo vidjeti njegov karakter i pretenzije. U Čl. 1. stoji da je program pokreta – islam. Iz njega crpe ideje, način razmišljanja i razumijevanje svemira, života i čovjeka. Na njega se oslanjaju u svome sudu i ponašanju i on ih nadahnjuje u vođenju svojih koraka. Islamski pokret otpora pozdravlja svakoga muslimana koji prihvaća njegovu vjeru, ideologiju, slijedi njegov program, čuva njegove tajne i želi pripadati njegovim redovima i izvršavati dužnosti (Čl. 4). Islamski pokret otpora teži podići Alahovu zastavu nad svakim pedljem Palestine jer pod okriljem sljedbenika islama sve religije mogu supostojati u sigurnosti bilo da su u pitanju njihovi životi, imovina ili prava (Čl. 6). Slogan Hamasa sadržan je u Čl. 8 njihove *Povelje*: *Alah je cilj, Prorok je njegov model, Kuran je ustav: džihad je njegov put i smrt za Alaha je najuzvišenija od svih želja.*

Nakon parlamentarnih izbora u Palestini održanih 25. siječnja 2006. godine iznenađujuću pobjedu odnosi Hamas²⁴, organizacija koju je međunarodna zajednica proglasila terorističkom (na izborima je osvojila najveći broj glasova i tako osigurala većinu – 74 od 132 mjesta, odnosno 56 %). Hamas je tako došao na vlast „kroz parlamentarne izbore, koje je iskoristio da legalizuje svoju nasilnu militantnu prirodu, a koju je izrazio kroz političku i religioznu legitimizaciju totalitarne ideologije

al-Islam) i Dom rata (Dar al-Harb). Krajnji cilj Muslimanskoga bratstva ponovno je uspostavljanje kalifata. Hamas je njegov ogranak u Palestini.

²⁴ Čim je Hamas došao na vlast, bačena su u sjenu sva dotadašnja ostvarenja palestinske politike. U kontekstu propuštenih šansi za uspostavljanje konačnoga mira treba spomenuti i samit u Camp Davidu iz 2000. godine kada je Palestina dobila ponudu od izraelskoga premijera Ehuda Baraka da dobije 90 % Zapadne obale, cjelokupnu Gazu i istočni Jeruzalem kao glavni grad nove palestinske države. Tada je Arafat odbio ponudu tzv. simboličnog naziva „zemlja za mir“. S druge strane, Hamasova pobjeda na izborima na neki način potpomaže povratak radikalnoga *Likuda* i Libermanova *Yisrael Beiteinua* na političku scenu.

koja je kompletno posvećena terorizmu, a skrivena pod maskom socijalne odgovornosti, milosrđa i socijalne zaštite“ (Alcalay, 2012, str. 7). Hamas je i dalje bio u sferi terorističkoga djelovanja, koristeći teror kao *modus operandi*, kako protiv Izraela tako i protiv palestinskih neistomišljenika (Alcalay, 2012, str. 7). Poziva se isključivo na odredbe islama, a ne međunarodnih odnosa, odnosno međunarodnoga prava. U *Povelji* Hamasa eksplicitno stoji da je rat s Izraelom vjerski i da se može riješiti samo džihadom, a ne pregovorima. „Nema rešenja za palestinsko pitanje osim kroz džihad. Inicijative, predlozi međunarodne konferencije su gubljenje vremena i uzaludna nastojanja“ (Čl. 13. *Povelje* Hamasa). To su objektivni problemi koji objašnjavaju kompleksnost i teškoće u pregovorima između Izraela i Hamasa. „Pitanje oslobođenja Palestine iz perspektive Hamasa povezano je sa tri kruga: palestinskim, arapskim i islamskim. Svaki od ovih krugova ima svoju ulogu u borbi protiv cionizma. (...) Dana kada se problemom bude bavilo na ovom osnovu, kada tri kruga mobilišu svoje kapacitete, trenutno stanje stvari će se promeniti i dan oslobođenja biće bliži“ (Čl. 14. *Povelje* Hamasa). Pozivanje na džihad sastavni je dio cjelokupne *Povelje*:

Dana kada su neprijatelji uzurpirali deo muslimanske zemlje, džihad je postao individualna dužnost svakog muslimana. U lice jevrejskoj uzurpaciji Palestine, obaveza je podići zastavu džihada. To zahteva širenje islamske svesti među masama, kako na regionalnom, tako na arapskom i islamskom nivou. Neophodno je uliti duh džihada u srce nacije tako da se suprotstave neprijatelju i pridruže redovima boraca. (...) Neophodno je usaditi u umove muslimanskih pokoljenja da je palestinski problem verski problem, i da se njime treba po tom osnovu baviti (Čl. 15. *Povelje* Hamasa).

Krvavi 7. listopada 2023. godine: Opasnost od izbijanja sukoba globalnih razmjera

U ranim jutarnjim satima 7. listopada 2023. godine Hamas vrši iznenađni raketni napad na Izrael uz diverziju s kopna motociklima i vozilima, odnosno iz zraka paraglajderima i dronovima. Dolazi do eskalacije

nasilja koje rezultira velikim brojem poginulih i na stotine otetih.²⁵ Hamas je, kako je ustvrđeno, prešao „crvenu“ liniju i uslijedit će silovit odgovor Izraela.²⁶

Pozivom na evakuaciju civila iz Pojasa Gaze Izrael donosi odluku da uništi snage Hamasa, uključujući njihovu tunelsku infrastrukturu koja po procjenama vojnih stratega dostiže 20 do 30 m dubine. Mreža tunela ispod 40 km dugačkoga priobalja prelazi 500 km i čini ozbiljnu podzemnu betonsku infrastrukturu. Cilj je bio uništiti ta podzemna mjesta gdje se proizvode i sklapaju raketni sustavi impozantnih dometa. To je vjerojatno i najsofisticiraniji sustav podzemnih prostorija i prolaza na svijetu. Neophodno ga je eliminirati, jer se iznad zemlje može neutralizirati samo poneki objekt za skladištenje, izviđanje, odnosno neka raketna rampa ili džihadist, ali, u biti, tako se ne može poraziti neprijatelj. Ovaj vid ratovanja u urbanim uvjetima nikada do tada nije bio zabilježen (Hamas koristi tunelsku infrastrukturu, ali i civilne objekte u vojne svrhe, što dodatno otežava izvršenje operacija).

Izrael, međutim, posjeduje zavidan inovativni vojni arsenal:

1. *Iron sting* (raketa željezni ubod)
2. *Spike firefly* (mali dronovi – kamikaze)
3. *K-zero plate carrier* (nosači ploča – najmoderniji panciri)
4. *Eitan* (AFV) – izraelsko oklopno borbena vozilo
5. *Missile defense system* (proturaketni sustav).

Izraelska vojska osnovana je 26. svibnja 1948. godine. Dijeli se na kopnenu vojsku, ratnu mornaricu i ratno zrakoplovstvo. Što se tiče vojne popune, Izrael ima 187 000 aktivnih vojnika, dok je 565 000 u rezervi. Raspoložive vojne snage čini oko 1 500 000 muškaraca i oko 1 460 000 žena. Vojni proračun iznosi oko 16 milijardi USD-a. Izrael posjeduje i

²⁵ Boris Havel navodi da se 7. listopada 2023. godine dogodio najveći zločin nad Židovima još od holokausta u Drugome svjetskom ratu. Ubijeno je više od 1200 ljudi, a 240 zarobljeno je i odvedeno u Pojas Gaze. Detaljnije pogledati na: <https://youtu.be/MLhsriwXOyU?si=KG-dWI83orB7xhLKa>, pristupljeno 25. 1. 2024.

²⁶ Rabin Isak Asiel, vrhovni rabin Židovske zajednice u Srbiji, postavlja retoričko pitanje: Je li Hamas očekivao da Izrael nakon onoga krvavog pira neće ovako reagirati i izazvati humanitarnu katastrofu u Gazi? Detaljnije na: https://youtu.be/_oNAXfys6Jc?si=io6F1mOoj-SRX-pe2, pristupljeno 28. 1. 2024.

nuklearno oružje, iako to nikada službeno nije priznao, a ima i razvijenu proizvodnju oklopnih vozila, bespilotnih letjelica, vatrenog oružja i raketa (sofisticirani balistički projektili, krstareće rakete i proturaketni obrambeni sustavi).²⁷

Hamas, pak, ima bogat arsenal konvencionalna naoružanja, improviziranih eksplozivnih naprava, mrežu podzemnih tunela i bunkera. Proizvode rakete dometa do 10 km, ali i minobacače dugoga dometa. Imaju i nekoliko stotina protutenkovskih projektila te velik broj bespilotnih letjelica. Preferiraju gerilsku borbu: podmetanje bombi pored putova, upotreba malih dronova i upotreba snajpera. Procjenjuje se da Hamas ima oko 30 000 boraca.²⁸ Od oružanih grupa u Gazi spomenut ćemo: Brigade Al-Qassam, Brigade Al-Quds, Brigade Abu Ali Mustafa, Brigade Al-Nasser Salah Al-Deen, Brigade Mučenika Al-Aqse i Mudžahedinske brigade.²⁹

U analizi aktualna rata između Hamasa i Izraela poslužit ćemo se također kronologijom:

- Listopad 2023.
 - 7. 10. u 6:30 čuju se sirene u južnome i središnjem dijelu Izraela nakon što je Hamas ispalio veliku količinu projektila. Mohammed Deif, vođa vojnoga krila Hamasa, u snimljenoj poruci objavljuje početak operacije *Al-Aqsa Flood*.
 - U 7 sati na glazbenome festivalu *Supernova*, u blizini kibuca Reim, Hamas paraglajderima i motociklima vrši prepad. Na festivalu je bilo između 3 000 i 5 000 ljudi, od kojih je 364 ubijeno, a 250 oteto.
 - Oko 7:40 Izraelske obrambene snage (IDF) potvrđuju upad militantata Hamasa na prostoru Izraela. U 10:47 izraelska avijacija³⁰ kreće u napad na Gazu.

²⁷ Izraelske obrambene snage (IDF): <https://www.idf.il/en/>, pristupljeno 30. 1. 2024.

²⁸ Detaljnije na: <https://24sedam.rs/svet/vesti/251324/koliko-hamas-ima-vojnika/vest>, pristupljeno 30. 1. 2024.

²⁹ Detaljnije na: <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67666448>, pristupljeno 15. 2. 2024.

³⁰ IAF – *Israeli Air Force*

- U 11:35 Izraelski premijer Benjamin Netanyahu javlja se na *Twitteru* porukom da se Izrael nalazi u ratu.³¹
- 8. 10. U izraelsku vojsku prijavljuje se oko 300 000 rezervista.
- 26. 10. Benjamin Netanyahu izjavljuje da je Izrael eliminirao tisuće terorista.
- 28.10. Izrael kreće u kopnenu invaziju na Gazu.³²
- Studeni 2023.
 - 1. 11. IAF napada izbjeglički kamp Jabaliju u Gazi. Ishod je velik broj žrtava.
 - 4. 11. Izraelske snage u raketnome napadu pogađaju nekoliko osnovnih škola, uključujući Al-Fahuru koja je pretvorena u izbjeglički kamp.
 - 5. 11. Izraelski ministar Amihai Ben-Eliyahu izjavljuje da je jedna od opcija i nuklearni napad na Gazu. Netanyahu se, međutim, odriče navedenoga.³³
 - 13. 11. IDF objavljuje da je na Al-Quds Univerzitetu pronašao terorističku infrastrukturu.
 - 14. 11. IDF otvara dva humanitarna koridora za evakuaciju civila iz sjevernoga Pojasa Gaze.
 - 15. 11. IDF demolira zgradu Parlamenta Hamasa.
 - 18. 11. Izraelske obrambene snage bacaju iz zraka letke pozivajući stanovništvo na evakuaciju.

³¹ Korišteni izvori: 1. Martinez, Andres (2023) „Here’s a timeline of Saturday’s attacks and Israel’s retaliation“, *The New York Times*, pristupljeno 10. 2. 2024; 2. Inside the Israeli festival of ‘good news’ where hundreds were murdered“. ABC News. 9 October 2023. Archived from the original on 9 October 2023. Retrieved 9 October 2023, pristupljeno 9. 2. 2024; 3. Netanyahu, Benjamin [@netanyahu] (7 October 2023). המהלם ונהגא. [We are at war.] (Tweet) (in Hebrew). Archived from the original on 9 October 2023. Retrieved 9 October 2023 – via Twitter, pristupljeno 6. 2. 2024.

³² Detaljnije na: Regan, Helen; Murphy, Paul P; El Damanhoury, Kareem; Picheta, Rob (26 October 2023). „Israel conducts raid in Gaza as Netanyahu says ground incursion will come“. CNN. Archived from the original on 29 October 2023. Retrieved 26 October 2023, pristupljeno 5. 2. 2024.

³³ Detaljnije na: „Far-right minister: Nuking Gaza is an option, population should ‘go to Ireland or deserts’ „The times of Israel, pristupljeno 2. 2. 2024.

- 24. 11. dolazi do razmjene zatvorenika. Izrael je pustio 39 zatvorenika u zamjenu za 13 Izraelaca, 10 Tajlandana i 1 Filipinca.³⁴
- Prosinac 2023.
 - 1. 12. Nakon sedmodnevnoga prekida vatre IDF nastavlja vojne operacije. Zračni napadi na Khan Yunis.
 - Ministar zdravlja u Gazi izjavljuje da je više od 180 ljudi stradalo u udarima.³⁵
 - 4. 12. IDF objavljuje podatak da je u dosadašnjim operacijama likvidirano više od 5000 militanata.³⁶
 - 6. 12. Palestinski militanti ispaljuju sedam raketa na južni Izrael.
 - 7. 12. Benjamin Netanyahu izjavljuje da će Bejrut i južni dio Libanona doživjeti sudbinu Gaze i Khan Yunisa ako se Hezbolah uključi u rat. Podvlači da je Izrael odlučan u namjeri da pobijedi u ratu.³⁷
 - 19. 12. IDF u zračnome napadu na Rafah ubija Subhija Ferwanu, glavnoga financijera Hamasa.³⁸
 - Do kraja prosinca 2023. godine ratne operacije ne jenjavaju. Broj žrtava povećava se iz dana u dan.
- Siječanj 2024.
 - U članku BBC-ja koji se bavi presjekom stanja nakon 100 dana od početka rata izdvajamo sljedeće: najmanje 1200 ljudi uz granicu s Gazom likvidirao je Hamas; nakon ofenzive IDF-a Hamas je u sjevernome dijelu Gaze vidno oslabljen; prema podacima Ministarstva zdravlja, koje Hamas kontrolira, u Gazi do sada

³⁴ Detaljnije na: „ Hamas frees 24 hostages in exchange for 39 Palestinian prisoners as part of cease-fire swap“. Associated Press. 24. November 2023, pristupljeno 2. 2. 2024.

³⁵ Detaljnije na: Residents of south Gaza city say Israeli strikes heaviest since start of war, BBC NEWS, 02.12.2023; <https://www.bbc.com/news/live/world-middle-east-67584895>, pristupljeno 5. 2. 2024.

³⁶ Detaljnije na: Bush, Daniel (4 December 2023). „Israel says it killed 5,000 fighters in Gaza war on Hamas“. Newsweek. Retrieved 4 December 2023, pristupljeno 10. 2. 2024.

³⁷ Detaljnije na: Netanyahu threatens to ‘turn Beirut into Gaza’ if Hezbollah joins war: <https://www.youtube.com/shorts/cFBToH5eSKw>, pristupljeno 11. 2. 2024.

³⁸ Detaljnije na: „IDF kills top Hamas financier in Gaza airstrike“. *The Jerusalem Post*. 19 December 2023, pristupljeno 8. 2. 2024.

ubijeno je oko 23 000 ljudi, većinom Palestinaca, među kojima ima mnogo žena i djece, a tisuće su pod ruševinama; palestinski službenici tvrde da je 85 % populacije Gaze raseljeno; izraelske vlasti navode da se rat neće završiti sve dok se u potpunosti ne uništi Hamas i njegova infrastruktura.³⁹

- Veljača 2024.
 - 1. 2. Izraelske snage izlaze u javnost s novim sustavom *Atlantis*, koji se temelji na upumpavanju vode u sustav Hamasa. Na taj način snage IDF-a planiraju onemogućiti Hamasu ratovanje kroz podzemnu mrežu tunelske „infrastrukture“⁴⁰. Također, cilj je smanjiti broj civilnih žrtava.
 - 2. 2. Al Jazeera upozorava na uspostavljanje tampon-zone oko Pojasa Gaze. Izrael bagerima, buldožerima i ostalom mehanizacijom povlači tampon-zonu uz granicu Gaze, uvlačeći se 1 km unutar palestinske enklave. Al Jazeera podvlači da se na taj način krši međunarodno javno pravo, dok Izrael navodi da je cilj uspostavljanja ove zone sprječavanje upada Palestinaca unutar prostora Izraela, a ne mijenjanje uspostavljenih granica.⁴¹
 - 9. 2. Snage Izraela spremaju se za napad na Rafah (slijedi niz manjih napada kao uvod u operaciju). Egipat prijeti prekidom mirovnoga sporazuma s Izraelom ako dođe do napada. Tenzije se pojačavaju. Netanyahu izjavljuje da Izrael razrađuje detaljan plan za premještanje Palestinaca u područja sjeverno od Rafaha.⁴²

³⁹ Detaljnije na: Izrael i Palestinci: 100 dana od napada Hamasa na Izrael koji je pokrenuo rat u Gazi, 14.01.2024. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67973999>, pristupljeno 12. 2. 2024.

⁴⁰ Detaljnije na: BREAKING: IDF FLOODS Hamas Terror Tunnels With „Atlantis“ BATTLE STRATEGY Tech | TBN Israel: <https://youtu.be/5Do9HoQfRs4?si=GDqCz2PVS-aLPD5m>, pristupljeno 11. 2. 2024.

⁴¹ Detaljnije na: *Izrael stvara tampon zonu oko Pojasa Gaze*, <https://www.youtube.com/watch?v=PTk9Amc8blk>, pristupljeno 12. 2. 2024.

⁴² Detaljnije na: Martínez, Andrés R. (11 February 2024). „Netanyahu Promises ‘Safe Passage’ From Rafah for Civilians“. *The New York Times*. ISSN 0362-4331. Retrieved 11 February 2024, pristupljeno 12. 2. 2024.

- Ministarstvo zdravlja koje kontrolira Hamas (SAD i EU smatraju je terorističkom organizacijom) objavilo je da je 67 Palestinaca poginulo i da su desetine ranjene u izraelskome granatiranju Rafaha u večer 11. veljače.
- Izrael pojačava napade na Rafah gdje se, bježeći od ratnih razaranja, preselilo gotovo 2/3 Palestinaca, odnosno oko 1 500 000 ljudi.⁴³

Aktualno u ogledalu globalnih medija i javnosti: *narativi i njihov utjecaj*

Kada je riječ o globalnim narativima koji prate aktualna događanja na prostoru Svete zemlje, nesumnjivo utječući i na modalitete njihovih tumačenja, a tako posredno i na oblikovanje sudova i donošenja odluka, na njih očekivan utjecaj ima više čimbenika. Stoga je posebno važno imati u vidu cjelinu takvih utjecaja, pokušati razumjeti njihovo sudjelovanje i zbirni utjecaj na dalji razvoj događanja na prostor i oko njega i odnosa koji su ovdje u našem primarnom fokusu.

Naime, to su najprije sam kontekst i iz njega nastala povijest događanja, koji su u ovome radu detaljnije predstavljani. Samim time i konkretne posljedice višestoljetnih sporova i sukoba oko teritorija, ali i lokalni i globalni izazovi u polju sigurnosti i terorizma. Iz svega proizlaze i teme međunarodnoga prava i zaštite ljudskih prava.

Premda na prvi pogled manje značajna, svoj utjecaj svakako ima i tema izvještavanja medija (posebno onih globalno prisutnih i utjecajnih) te različitih središta moći i onih pojedinačnih aktera koji se mogu smatrati posebno važnim za oblikovanje javnoga mnijenja, a koji su dio UN-a, EU-a, SAD-a i različitih sličnih važnih međunarodnih i regionalnih organizacija i utjecajnih institucija. U isto vrijeme nesumnjivo je velik i utjecaj priča koje se kroz ove kanale utjecaja posredno emitiraju, a koje govore o patnji i nadanjima ljudi koji žive na tamošnjim

⁴³ Detaljnije na: *Uznemirujući snimci iz Rafaha, oproštaj od najmilijih postao svakodnevnica*, <https://balkans.aljazeera.net/videos/2024/2/12/uznemirujuci-snimci-iz-rafaha-oprostaj-od-najmilijih-postao-svakodnevnica>, pristupljeno 13. 2. 2024.

prostorima. Posebno ako u vidu imamo obrise suvremenoga TT doba, u kojima se odigravaju aktualna događanja, a koje dominantno oblikuju utjecaji medijski potaknutih narativa.

Analizirajući odnos medija i njihovo izvještavanje (posebno onih globalno najutjecanijih), moramo primijetiti da je i u slučaju ovih zbivanja dobrobrano opravdan zaključak dobroga dijela javnosti da mediji često njeguju nedovoljno objektivnu perspektivu u izvještavanju o sukobu, pri čemu se favorizira jedna strana ili prikazuju samo određeni aspekti događanja o kojima se izvještava. Naime, što su razmjeri tih događaja važniji, a samim time i više važni za javnost, to je i fokus medija prema njima srazmjerno veći, ali mahom i sudjelovanje različitih propagandnih i manipulativnih tehnika.

Ako bismo nastojali da u osnovnim crtama ilustriramo način na koji mediji to čine, to bi se odnosilo na nekoliko osnovnih zahvata i alatki. Najprije, kao ključan aspekt nameće se odabir samih tema o kojima se izvještava i način na koji se one predstavljaju. Manevri dalje uključuju i (ne)dostupnost određenih informacija, ali i izbor jezičnoga okvira (termina i stila izražavanja) i modele predstavljenih medijskih sadržaja (jezik, slike, snimci...). Posebno je važan utjecaj analitičkih i komentatorskih formi u kojima prostor dobivaju i pojedinačna mišljenja i sudovi onih aktera koji imaju veći utjecaj na globalno javno mnijenje, a koji su često i u ulozi donositelja važnih odluka. Kada na sve to dodamo i spomenutu sveprisutnost novih tehnologija i medija koje su oni donijeli, važnost ovih čimbenika očigledno je i veća, a samim time i jasnija. Stoga je i u slučaju događanja na prostoru Svete zemlje posebno važno uspooredno praćenje različitih izvora informiranja i daljnja analiza različitih tumačenja istih kako bi se nastojao steći iole objektivan uvid u stanje i moguće epilogе.

Medijske poruke inače variraju i prate okvir funkcioniranja medija, njihove uređivačke politike, odnosno (ne)poštovanje novinarskih standarda i principa. Također, izvještavanje medija potencijalno se može i mijenjati ovisno o situaciji i događajima koji se odvijaju, premda do sad nije bilo velikih preokreta u tome pogledu u slučaju aktualna sukoba na prostoru Svete zemlje. Ako bismo, pak, pokušali sumirati stanje i odnos

prema ovim događanjima, a u ključu načina rada onih globalno najutjecajnijih medijskih kompanija, nakon praćenja njihova rada i analize njihovih sadržaja mogli bismo iznijeti sljedeća zapažanja o načinu rada pojedinih među njima:

- *BBC News*: percipiran je uglavnom kao medijska kompanija koja generalno teži uravnoteženu izvještavanju, pa i njihovo izvještavanje o izraelsko-palestinskim sukobima često nastoji i uspijeva obuhvatiti i predstaviti različite perspektive i obje strane.
- *CNN*: jedna od najutjecajnijih globalnih medijskih korporacija čije izvještavanje o izraelsko-palestinskim sukobima za osnovno usmjerenje ima trenutačne događaje i prateće političke reakcije, nastojeći pružiti i različita viđenja u tome pogledu.
- *The New York Times*: čuveni dnevni list iz SAD-a detaljno izvještava o izraelsko-palestinskim sukobima, uz brojne prateće analize i komentare koji pokrivaju širok spektar tema važnih za njih, mahom iz različitih kutova, tj. težeći objektivnu izvještavanju.
- *The Guardian*: poznati britanski list koji u analiziranome slučaju često nudi dovoljno kritičko izvještavanje o sukobima, s posebnim naglaskom na važnost tema ugroženih ljudskih prava i međunarodna prava, ali i uloge tzv. Zapada u podršci Izraelu.
- *Reuters*: vjerojatno najutjecajnija globalna novinska agencija pruža vijesti iz cijeloga svijeta, a njihovo praćenje ovih sukoba odlikuje solidan balans i izbjegavanje pristranosti.
- *Al Jazeera*: ovaj konglomerat često kritiziraju zbog svoje pristranosti prema palestinskoj strani, jer njihovo izvještavanje za osnovni fokus ima informiranje javnosti o patnjama Palestinaca pod izraelskom okupacijom i važnost što bržega rješenja problema.

Različite javnosti, pak, imaju svoju perspektivu i sud o tome kako pojedini mediji širom svijeta prate i izvještavaju o ovim zbivanjima. U skladu s time globalno važni mediji koji se često percipiraju kao podrška Izraelu u sukobu s Palestinom obično dolaze iz zapadnih zemalja, a posebno iz SAD-a i Izraela. Ovo su neki:

- *Fox News*: medijski konglomerat pod kontrolom obitelji Murdoch, inače poznat po svojoj konzervativnoj orijentaciji, često se i u kon-

tekstu ovih događanja doživljava kao velika podrška Izraelu, jer njihovo izvještavanje mahom ističe izraelske sigurnosne izazove i osuđuje palestinske terorističke napade.

- *The Wall Street Journal*: američki dnevni list pod kontrolom istih vlasnika, inače primarno usmjeren poslovnome svijetu i svijetu financija, nerijetko podržava izraelsku perspektivu u izvještavanju o sukobu i ističe sigurnosne brige Izraela, ali i podršku SAD-a Izraelu.

Tu su i dva također prilično utjecajna izvora koja ne pripadaju redu onih globalno najutjecajnijih i najmoćnijih medijskih poduzeća, ali koji, kako vidimo iz pojedinih ranijih informacija navedenih u ovome tekstu, imaju priličan utjecaj u pogledu informiranja različitih javnosti o aktualnim događanjima koje u ovome radu analiziramo. To su:

- *The Times of Israel*: popularna *online* medijska platforma koja izvještava i analizira izraelske perspektive. Iako nije globalno utjecajan medij u klasičnome shvaćanju, sadržaji ove platforme itekako su prisutni širom svijeta i nude izraelski stav o sukobu.
- *The Jerusalem Post*: dnevni list sa sjedištem u Jeruzalemu, koji mahom podržava izraelske aktivnosti i perspektive u izvještavanju o sukobu, jer se usredotočuje na sigurnosne izazove s kojima se Izrael suočava. Kao i u slučaju prethodnoga izvora, i ovaj često citiraju ostale globalno utjecajne medijske kompanije.

S druge strane, globalni mediji koji se uglavnom u široj javnosti (laičkoj, ali i stručnoj) percipiraju kao podrška Palestini u sukobu s Izraelom dolaze iz različitih regija i imaju različite političke orijentacije. Među njima možemo izdvojiti sljedeće:

- *Al Jazeera*: kako smo ranije napomenuli, mahom podržava palestinsku perspektivu u izvještavanju o sukobima, ukazujući na probleme Palestinaca i izraelsku okupaciju.
- *The Guardian*: također ranije naveden list, generalno je poznat po kritičkome izvještavanju, pa tako i po izraelsko-palestinskim sukobima. U ovome slučaju on primarno izvještava o ugroženim ljudskim pravima Palestinaca i kritizira izraelsku politiku okupacije.

Posebno je zanimljiva pozicija i djelovanje kompanije *CNN*. Naime, premda je američka verzija *CNN*-a često opravdano percipirana kao podrška Izraelu, može se primijetiti da *CNN International* u određenim aspektima izvještava tako da nudi odraz šire međunarodne perspektive, uključujući i palestinsku.

I u ovome slučaju možemo izdvojiti primjere dva ne posebno globalno pozicionirana i stoga izravno utjecajna medijska izvora, koja imaju priličan utjecaj na interpretaciju aktualnih sukoba, jer ih javnost širom svijeta prati, a mediji često citiraju. To su:

- *Middle East Eye: online* medij koji također ne pripada korpusu onih globalno dominantnih, ali svakako ima očigledan utjecaj na doživljaj događanja na Bliskome istoku. Njihovo izvještavanje daje velik prostor palestinskoj strani kritizirajući ujedno izraelsku politiku.
- *Al-Arabiya*: međunarodni arapski medijski kanal informiranja u državnome vlasništvu Saudijske Arabije, nastao kao konkurencija *Al Jazeera*; u analiziranome slučaju uglavnom podržava palestinsku perspektivu, ukazujući na njihove probleme, a kritizirajući izraelsku politiku i aktivnosti.

Zbroj navedenih dojmova o izvještavanju i utjecaju globalno poznatih medijskih kompanija i kanala informiranja rezultat je analize i dojmova autora ovoga teksta, ali i usporedni pregled generalnih ocjena stručne javnosti koja prati njihov način rada i izvještavanje o temama koje su ovdje u našem posebnom fokusu.

Zaključak

Pitanje pripadnosti Svete zemlje jedno je od najkontroverznijih dvojbi današnjice. Ne postoje jasni argumenti koji bi potvrdili da je Izrael s jedne strane, odnosno Palestina s druge strane, taj opravdani izbor, te stoga i strana kojoj ona pripada. Povijesno gledano, bilo je pokušaja da se i jedna i druga strana „kupe“ i da se stavi točka na sukob. No, ni jedna cijena nije bila dovoljna. Sion je za Židove sveto mjesto. Tu je Bog od zemaljskoga praha stvorio Adama, a Salomon izgradio hram, i tu će Židovi

ponovo izgraditi svetinju i pripremiti se za dolazak Mesije. S druge strane, tu su muslimani izgradili Kupolu na stijeni i Al-Aqsa džamiju, po važnosti treće sveto mjesto, odmah iza Meke i Medine. Odatle je Muhammed „na svome krilatom konju Buraku odleteo u nebo, gde je video raj, pakao, osetio Alaha“ (Hiti 1993, 118). Za muslimane je to, dakle, pitanje života i smrti, najviše časti ili najvišega poniženja (Jevtić 2012, 34).

Raketni napad Hamasa u listopadu 2023. godine samo je dodatno zakomplicirao sukob i pokrenuo do sada neviđena razaranja i humanitarnu katastrofu Pojasa Gaze. Pažnja globalne javnosti i medija još je jednom usmjerena prema ovim prostorima, a njihov utjecaj na tumačenje događanja, a samim time i mogući epilog, svakako nosi posebnu važnost. Poslije toga krvavog pira teško je očekivati da pregovorima može doći do trajna političkog rješenja, ali, kako kaže profesor Zoran Kindić s Fakulteta političkih nauka UB, kako je u pitanju, prije svega, vjersko pitanje, vjernici obiju strana onda bi i, logično gledano, trebali više pažnje posvetiti pronalasku duhovnoga rešenja, a krajnji cilj svakomu čovjeku treba biti dolazak u Nebeski Jeruzalem.⁴⁴ Možemo, stoga, opravdano spomenuti ajet⁴⁵ i hadis⁴⁶ koji afirmativno govore o Židovima i koji mogu biti polazna osnova za uspostavljanje mira i boljih odnosa. U jednome ajetu navodi se da je Alah Izraelcima dao Svetu zemlju, dok u jednome poznatom hadisu Muhamed veli muslimanima da ako imaju nekih nejasnoća oko teoloških pitanja, slobodno mogu upitati Izraelce.⁴⁷ Jedno od rješenja može biti i u „razvodu“, odnosno u razdvojenome životu u miru. Isto podrazumijeva priznanje za priznanje, poštovanje za poštovanje, dobro susjedstvo za dobro susjedstvo.⁴⁸

⁴⁴ Pogledati i: <https://www.dan.co.me/vijesti/stav/religijska-pozadina-sukoba-oko-jerusalima-5207656>, pristupljeno 28. 1. 2024.

⁴⁵ Ajet (arap. آية) – Božji znak, čudo. Kuran sadrži 6236 ajeta.

⁴⁶ Hadisi – izreke i djela koja se pripisuju Muhamedu ili njegovim najbližim suradnicima.

⁴⁷ Pogledati: https://youtu.be/NaqG3fTLV4?si=oQcR_LTFbUBZrNFo (pristupljeno 04.02.2024).

⁴⁸ Pogledati tekst: Lunić, Tomislav, Todorović, Vladica (2018): Verska, politička i istorijska dimenzija arapsko-izraelskog sukoba, *Kultura polisa*, god. XV, br. 36, str. 97-109.

^Amos Oz literarno pristupa ovom problemu: „Shvatio sam da izraelsko-palestinski konflikt nije sukob dobrih i loših, kao u ružnom holivudskom vesternu. To je tragedija u antičkom smislu. Izrael je izbeglički logor. Palestina takođe. To je sudar dva izbeglička logora. Jedino rešenje je u bolnom kompromisu, ne u šekspirovskom stilu, kada se pozornica napuni mrtvim

Na kraju treba spomenuti i prijedlog Borisa Havela koji smatra da je poželjno da se budućim studentima i stručnjacima za Bliski istok kao obvezno polje izučavanja uvede komparativna religija, odnosno komparativni fanatizam, kako bi se što sveobuhvatnije analizirao ovaj fenomen (Havel 2013, 589). Jednak obzir trebali bi imati u vidu i ostali važni akteri, poput medijskih kompanija, međunarodnih organizacija i pojedinačnih središta moći, čiji odnos prema ovim pitanjima i događanjima itekako diktira njihovu aktualnu dinamiku i moguće ishode.

Literatura i izvori⁴⁹:

55 MINUTA KOD ŽELJKE MARKIĆ. (2024). #113 - Boris Havel: https://youtu.be/NaqG3fITLV4?si=oQcR_LTFbUBZrNFo. (4. 2. 2024.)

ABC NEWS. (2023). Inside the Israeli festival of 'good news' where hundreds were murdered. <https://abcnews.go.com/GMA/News/video/hundreds-killed-music-festival-israel-103827238>. (9. 2. 2024.)

AL JAZEERA BALKANS. (2024a). Izrael stvara tampon zonu oko Pojasa Gaze. <https://www.youtube.com/watch?v=PTk9Amc8blk>. (12. 2. 2024.)

AL JAZEERA BALKANS. (2024b). Uznemirujući snimci iz Rafaha, oproštaj od najmilijih postao svakodnevnica. <https://balkans.aljazeera.net/videos/2024/2/12/uznemirujuci-snimci-iz-rafaha-oprostaj-od-najmilijih-postao-svakodnevnica>. (13. 2. 2024.)

AL SHAWI, H. (1974). L'Irak et le dernier conflit Israélo-Arabe. *Monde Arabe*, 4(64). 19-23.

ALCALAY, I. (2012). *Hamas - od terorizma do vlasti*. Finegraf.

telima, već u čehovljevsom stilu. Kod Čehova, svi su frustrirani, razočarani, melanholični, ali su živi.“ Dakle, vraćamo se na kompromis, na razumevanje, na poštovanje uzvraćeno poštovanjem (detaljnije na: <https://www.politika.rs/scc/clanak/126405/AMOS-OZ-Izrael-i-Palestina-su-dva-izbeglicka-logora-u-konfliktu>, pristupljeno 15. 2. 2024.

⁴⁹ Kada je riječ o izvorima korištenima za pripremu ovoga teksta, uz navedene pisane i online izvore moramo navesti i sadržaje medijskih kompanija koji su također praćeni i analizirani, jer su perspektive njihova rada i utjecaja izdvojene i predstavljene kao posebno važne.

- ASSOCIATED PRESS. (2024). Hamas frees 24 hostages in exchange for 39 Palestinian prisoners as part of cease-fire swap. <https://apnews.com/article/israel-hamas-war-news-11-24-2023-172256dd593189f7b37f7c62f4739c6b>. (2. 2. 2024.)
- BBC. (2023a). Residents of south Gaza city say Israeli strikes heaviest since start of war. <https://www.bbc.com/news/live/world-middle-east-67584895>. (5. 2. 2024.)
- BBC. (2024)b. Izrael i Palestinci: 100 dana od napada Hamasa na Izrael koji je pokrenuo rat u Gazi. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67973999>. (12. 2. 2024.)
- BBC. (2024c). Izrael i Palestinci: Koje su oružane grupe u Gazi i koliko ih ima?. <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67666448>. (15. 2. 2024.)
- BIZRI-BAWAB, D. (1984). *Introduction a l' études des mouvements islamistes sunnites au Liban*. EHESS.
- BRIGHT, J. (2000). *A History of Israel (Fourth Edition)*. Westminster John Knox Press.
- BUSH, D. (2023). Israel says it killed 5,000 fighters in Gaza war on Hamas. *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/israel-says-it-killed-5000-fighters-gaza-war-hamas-1849250>. (10. 2. 2024.)
- BŽEŽINSKI, Z. (2013). *Amerika - Kina i sudbina sveta: strateška vizija*, Albatros Plus.
- CBS. (2024). Izraelski centralni biro za statistiku. <https://www.cbs.gov.il/en/mediarelease/Pages/2022/Population-of-Israel-on-the-Eve-of-2023.aspx>. (4. 1. 2024.)
- DEACON, R. (1980). *The Israeli Secret Service*. Sphere Books.
- GARDET, L. (1969). *La cité musulmane*. Edition 3.
- GURION, B. (1954). *Rebirth and destiny of Israel*. Philosophical Library.
- HAVEL, B. (2013). *Arapsko-izraelski sukob: religija, politika i povijest Svete zemlje*. Naklada Ljevak.

- HAVEL, B. (2023). Rat Izrael i Hamas. Studio 4 HRT. <https://youtu.be/MLhsriwXOyU?si=KGdWI83orB7xhLKa>. (25. 1. 2024.)
- HITTI, PH. (1983). *Istorija Arapa*. Veselin Masleša.
- HUNTINGTON, S. (2000). *Sukob civilizacija i preoblikovanje svetskog poretka*. CID.
- IDF. (2024). Izraelske odbrambene snage (IDF). <https://www.idf.il/en/>. (30. 1. 2024.)
- JANEKOVIĆ, D. (1982.). *Jošuni nasljednici - Izrael, Arapi, Palestina*. Mladost.
- JEVTIĆ, M. (1989). *Savremeni džihad kao rat*. Nova knjiga.
- JEVTIĆ, M. (1993). *Od Islamske deklaracije do verskog rata u BiH*. Filip Višnjić.
- JEVTIĆ, M. (2012). *Problemi politikologije religije*. Centar za proučavanje religije i versku toleranciju.
- KOTEL, D. (2004). *Židovstvo: život, teologija i filozofija*. Profil.
- LAPIERRE, D. – COLLINS, L. (1977). *Jeruzaleme, Jeruzaleme*. Globus.
- LEVKOV, M. (2014). *Izraelska tajna služba*. Filip Višnjić.
- LUGHAD, A. I. (1970). *The Arab-Israel confrontation on june 1967, An Arab perspectives*. Nortwestern university press.
- LUNIĆ, T. – TODOROVIĆ, V. (2018). Verska, politička i istorijska dimenzija arapsko-izraelskog sukoba. *Kultura polisa*, 15(36). 97-109.
- MARTÍNEZ, A. R. (2024). Netanyahu Promises 'Safe Passage' From Rafah for Civilians. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/live/2024/02/11/world/israel-hamas-war-gaza-news>. (12. 2. 2024.)
- MARTINEZ, A.. (2023.) Here's a timeline of Saturday's attacks and Israel's retaliation. *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2023/10/08/world/middleeast/timeline-gaza-israel-attacks-hamas.html>. (10. 2. 2024).

- MIDDLE EAST EYE. (2024). Netanyahu threatens to 'turn Beirut into Gaza' if Hezbollah joins war. <https://www.youtube.com/shorts/cFBToH5eSKw>. (11. 2. 2024.)
- N. P. (2024). Koliko Hamas ima vojnika?. <https://24sedam.rs/svet/vesti/251324/koliko-hamas-ima-vojnika/vest>. (30. 1. 2024.)
- NETANYAHU, B. (2023). המחלמב ונהנא. [We are at war.] <https://x.com/netanyahu/status/1711465610507341996>. (6. 2. 2024.)
- OZ, A. (2024). Izrael i Palestina su dva izbeglička logora u konfliktu. *Politika*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/126405/AMOS-OZ-Izrael-i-Palestina-su-dva-izbeglicka-logora-u-konfliktu>. (16. 2. 2024.)
- PAL, V. (1939). *Barut miriše - burne zone svetske politike*. Geca Kon a.d.
- PETERS, F. E. (1991). The Quest of the Historical Muhammad. *Journal of Middle East Studies*, 23(3). 291-315.
- PIEKALKIEWICZ, J. (1979). *Duga ruka Izraela*. ALFA.
- PORTAL DAN. (2023). Religijska pozadina sukoba oko Jerusalima. <https://www.dan.co.me/vijesti/stav/religijska-pozadina-sukoba-ok-jerusalima-5207656>. (28. 1. 2024.)
- PRIMAKOV, J. (2006). *Svet posle 11. septembra i upad u Irak*. Privredna komora Beograda.
- PRVA. (2023). Rabin Isak Asiel i ambasador Muhamed Jusufspahić o situaciji na Bliskom istoku. *JUTRO*. https://youtu.be/_oNAXfys6J-c?si=io6F1mOojSRX-pe2. (28. 1. 2024.)
- REGAN, H. – MURPHY, P. P. – EL DAMANHOURY, K. – PICHETA, R. (2023). Israel conducts raid in Gaza as Netanyahu says ground incursion will come. *CNN*. <https://www.cnn.com/israel-gaza-hamas-war-thursday-intl-hnk/index.html>. (5. 2. 2024.)
- RENGLET, C. (1983). *Israel face à l'islam*. Editions Horvath.
- SAGEMAN, M. (2006). *Terorističke mreže*. Altera.

- SHARON, M. (1993). *Judaism in the Context of Diverse Civilizations*. Maxim Publishers.
- SHARON, M. (2007). *Jihad: Islam Against Israel and the West*. Vlastita naklada.
- STATUT HAMASA. (1988). The Covenant of the Islamic Resistance Movement. <https://web.archive.org/web/20051228061437/http://elsinore.cis.yale.edu/lawweb/avalon/mideast/hamas.htm>. (27. 1. 2024.)
- TBN ISRAEL. (2024). Breaking: IDF floods Hamas terror tunnels with „atlantis“ battle strategy. *Tech*. <https://youtu.be/5D09HoQfR-s4?si=GDqCz2PVS-aLPD5m>. (11. 2. 2024.)
- THE JERUSALEM POST. (2023). IDF kills top Hamas financier in Gaza air strike. <https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-778632>. (8. 2. 2024.)
- THE TIMES OF ISRAEL. (2024). Far-right minister: Nuking Gaza is an option, population should 'go to Ireland or deserts.' https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/far-right-minister-nuking-gaza-is-an-option-population-should-go-to-ireland-or-deserts/. (2. 2. 2024.)

Review article

Received on May 18, 2024

Accepted on October 14, 2024

TOMISLAV A. LUNIĆ – SLOBODAN M. PENEZIĆ

University of Belgrade, Faculty of Security Studies – University
“Union – Nikola Tesla” Belgrade; Institute of Social Sciences Belgrade
lunictomislav@gmail.com – slobodan.penezic@fzs.edu.rs

THE ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT: TO WHOM THE HOLY LAND BELONGS?⁵⁰

Abstract

The question of ownership of the Holy Land is one of the most complex and comprehensive issues of the present day, and it serves as the subject of this paper. Numerous important moments in the history of humanity, as well as human tragedies, have marked that small and densely populated part of the planet. Together with the current moment and events, they serve as the motivation for this paper. In the first part, we point to the spiritual perspective of the absolute values of the chosen people of God and the world of Islam, Dar al-Islam. Furthermore, we rely on the history of Israeli-Palestinian relation, which is based on centuries-old struggle and bloody confrontations, as both sides are unwilling to relinquish even a fraction of the territory they believe belongs to them. The focus of the second part of the paper is on the current reality, prompted by October 7, 2023, when a radical group Hamas launched a rocket attack on Israel from the Gaza Strip. Israel's response was fierce, leading to a new complex chapter in relations in this region, as well as broader international activities that share the common denominator of a new

⁵⁰ Chronology of the current events in the Holy Land and accompanying descriptions and conclusions provided here are temporally framed by the completion of writing this text, i.e., the end of February 2024. Therefore, they contain information and interpretations known up to that point, and are bounded by this period and its occurrences.

fear of conflict of global proportions. In the paper, we used methods of content analysis, chronology and comparison of research results. In the end, we sought to provide an objective assessment of the conflict and the complex causes that influence the broader contexts in which they occur and continue to be interpreted, affecting the activities of other important actors in the global socio-political arena.

Keywords: Holy Land, Eretz Israel, Palestine, Arab-Israeli conflict, Palestinian-Israeli conflict